

SNESMELTNINGSLAVINER

Af overlæge C. Krebs

I februar 1956 oplevede man i Arsukfjorden nogle usædvanlige sneskredsfænomener, som vist ikke tidligere er omtalt fra Grønland. Fra Alperne hører man ofte om, hvorledes mennesker og dyr, ja endog landsbyer bliver begravet under voldsomme laviner. Disse skred kan enten komme i gang, hvor store snemasser falder på stejle bjergsider, eller de kan indtræffe, når snesmeltningen om foråret sætter ind. Det er i begge tilfælde tyngdekraften, der spiller en stor rolle, men i det sidste tilfælde tillige det nedsivende smeltevand.

Den 11. februar om morgenen fandt man det store orlogshjem i Grønnedal delvis ruineret af en lavine, der så at sige var gået igennem huset og havde fyldt det med sne til over mandshøjde på nogle steder.

Fænomenet forbløffede alle, da der ikke var nogen stejl bjergskrænt i umiddelbar nærhed af bygningen, og det var da naturligt at prøve på at udrede årsagen til, hvad der nemt kunne være blevet en katastrofe.

I dagene forinden havde der været et meget kraftigt snefald, og snelaget var det dybeste, jeg mindes at have set i mine fire vintre på Grønnedal. Dagen før skreddet indtraf en kraftig udgave af den ilde berygtede „Syd-Ost“ - en føhn af stor voldsomhed. I nattens løb førte dette til en snesmeltning, der forårsagede mange større og mindre strømme af vand i furer og bækkejer under sneen. Som man kunne se næste morgen, havde derpå den hvide bjergskrænt et godt stykke fra huset dannet sig et antal sorte snefri render, der forneden endte i ophobninger af sne, omgivet af store nedrullede sneblokke. Den største af disse furer endte i det omtalte orlogshjem, og vældige snemasser lå her foran, inde i og bag ved orlogshjemmet.

Snesmeltningslavinen havde ikke fulgt bækkens naturlige løb, da bækkejet var opfyldt af is og frosset sne, og - vejen mod bygningen var mere direkte. Skreddet - som ingen overværede - foregik med bulder og brag i mørket om morgenen før kl. 7. Da det blev lyst, kunne man se, at fænomenet måtte være foregået på følgende måde: Oppe på den stejle del af skrænten var sneen kommet i skred i furen på det glatte underlag af is, vand og vandmættet sne. På sin vej nedover fjeldet var skreddet vokset i dybde og bredde, og rimeligvis også i fart. I hvert fald har

farten været så betydelig, at da lavinen nåede ned på det mere jævne terrain, kunne sneens masse og fart trods den ringe hældning forårsage lavinens fortsatte fart på det glatte underlag. Med stor kraft tørnede den rullende lavine mod huset, og det var ingen ringe forstyrrelse, den lavede. Hele husets ene væg var trykket ind forneden. Et våbenskjold på væggen, der normalt ikke kunne nås fra gulvet, havde nu sin underkant næsten i højde med den sne-masse, der dækkede hele gulvet. På sine steder lå sneen så højt, at man kunne nå loftet uden vanskelighed.

Samtidig med denne hændelse i Grøn-nedal oplevede udstedet Arsuk et ganske lignende fænomen. Ligeledes i den tidlige morgen kom en lavine farende ned over udstedsbestyrerens hus, der ligger ved siden af en bæk. Lavinen væltede først stakittet, der indhegner huset; derpå brasede den gennem vinduet ind i kontoret og ud på den anden side af huset. Kontoret blev naturligvis fyldt med sne, det tunge pengeskab blev flyttet, og alt blev kastet rundt - hulter til bulter. Det meste af lavinen fortsatte langs bækkelejet ned til havnen, hvor den - lig en kalvning - oprørte søen i en sådan grad, at motorbåde og pramme førtes ud til søs. De fleste fartøjer blev fundet i mere eller mindre ramponeret tilstand, en enkelt pram forsvandt. Billedet var aldeles det samme som i Grønnedal, og forklaringen på fænomenet er også den samme.

Jeg har for orlogshjemmets vedkommende målt stigningen fra bygningen i sne-skredets retning og fundet den til knap 6 m på 100 m.

Om hyppigheden af fænomenet oplyser ældre folk i Arsuk, at de kun erindrer et lignende tilfælde for en snes år tilbage.

For den, der skal udvælge pladser til at bygge på i Grønland, er der grund til at tænke på de muligheder, der her åbenbarede sig. Selv i tilsyneladende sikker afstand fra en stejl fjeldside skal man ikke vælge en byggeplads for tæt ved et bækkeleje eller en smeltevandsfure.

Sneens ødelæggende virkning inde i orlogshjemmet.

DEN ARKTISKE STATIONS JUBILÆUM

Av Peter Freuchen.

På grund av rejser er jeg først nu bleven opmærksom på professor, dr. phil. *Tyge W. Böchers* artikel i „Grønland“, nr. 12, for dec. 1956. - Professoren skriver smukt og interessant om festen og begyndelsen til Disko-stationens anlæg. Der nævnes forskellige store forskere, som støttede med deres anbefalinger. Men det synes, som om man ganske har glemt - eller rimeligvis er uvidende om - den mand, som ene av alle muliggjorde, at magister *Porsild* fik anlagt det hele.

Denne mand var *Knud Rasmussen*.

Det gik således til: Da *K. J. F. Steenstrup* kom tilbage fra sin expedition til Uvifak og hade sine kendte undersøgelser færdige, fortalte han vidt og bredt, som hans skik jo var, at hans ene ledsager, *Morten Pedersen Porsild*, var en mand av usædvanligt format. En stor sønderjyde fra „de otte sogne“, som tidligere hade været grovsmed, men nu var botaniker. Her er en mand, som bør støttes, sae *Steenstrup*.

Nu traf det sig således, at *Steenstrups* rejser ikke var nær så sensationelle over for offentligheden som „*Den Litterære Expedition*“, som netop kom hjem. *Mylius-Erichsen* forstod at gøre reklame for sig selv og sin expedition med henblik på den senere store rejse, som skulle startes. Maleren *Harald Moltke* vakte opsigt ved sine enestående tegninger av polareskimmerne og andre -kunstværker, han trods sygdom og utrolige lidelser hade produceret under de hårdeste forhold.

Men mest av de tre fra „*Den Litterære Expedition*“ henvendtes opmærksomheden på den unge *Knud Rasmussen*. Han var student, han var grønlander; han og hans rejsekammerat *Osagag*, som kom med ham, blev hurtigt kendte skikkelser i København.

Knud Rasmussen førtes ind i kredse, han ikke kendte fra før. Og han traf magister *Porsild*. De to var så forskellige som vel muligt. I sind som i skikkelse. *Knud* var munter og spillende av livsmod. Hans store hjerte følte, at *Porsild* led, fordi han gik rundt med en stor ide, som han ikke kunne komme noen vegne med. *Porsild* var tung og noen folketaler blev han aldrig. Rigsdagstække hade han heller ikke. Han imponerede alle, han kom i berøring med, ved sin viden og sin tilforladelighed. Men han opflammede dem ikke. Hans tanke var rigtig, sae man! En fast station kan selvfølgelig gennem mange års iagttagelser udrette meget mere end en flygtig expedition. Det er da klart! - Og så gik man ind og hylde *Knud Rasmussen* med begejstring. Jubel og fest stod om denne unge mand med den utrolige charme. Og *Knud* bad aldrig om noget for sig selv. Der var ikke den ting i de dage, *Knud* ikke kunne ordne selv.

Men så traf det sig, at en mand, justitsråd *A. Holck*, kom til at høre *Knud Rasmussen* i et foredrag. (*Holck* var forresten ikke alene redaktør av *Illustreret Tidende*, som professor *Böcher* anfører. Han var også ejer af „*Ugens Nyheder*“, et den gang uhyre udbredt blad, som kostede 2 ører.) Og justitsråden blev grebet av lyst

til at gøre noget for denne unge mand, så han sendte bud efter *Knud*. Det var ikke mindre end et tilbud om at ville bekoste en expedition for *Knud*. 40.000 kroner ville han stille på benene - en den gang vældig sum, som *Knud Rasmussen* aldrig hade været ude for før.

Men for hans blik stod den store stærke sønderjyde med sine planer om noget virkeligt betydende. Noet *Knud Rasmussen* selv aldrig kunne have med at gøre. Systematik lå fjernt fra *Knud*. Men det var netop, hvad *Porsild* ville have ind i polarforskningen.

Og så sae *Knud Rasmussen* nej tak. Han hade selv, sae han, ingen planer om en større expedition. Han ville først kende noget mere til forskning og voxte lidt selv. Men, sae han strax, jeg kender en mand, hvem disse penge vil give et rygstød, og som vil kunne give langt større videnskabelig valuta for de mange penge end jeg. Det er *Morten Porsild*.

Der er alle dage noget avkølende ved at få et nej, når man mener at have tilbudt noget stort og smukt. Justitsråden, der selv ikke havde forstand på eller interesse for arktisk forskning, var kun opflammet av personen *Knud Rasmussen*, og nu blev han opfordret til at give en formue til en ham fuldkommen ukendt person. Men her vandt *Knud Rasmussen* (har han fortalt mig) en av sine største sejre. Han sad længe og talte; til langt ud på natten talte han. Og da han holdt op, hade han fået overbevist justitsråd *Holck* om, at en permanent arktisk station ville være til Danmarks gavn, videnskaben til nytte og ham selv til den største ære. Da *Knud* gik derfra, hade han løfte om, at magister *Porsild* kunne komme ud til *Holck* den næste dag.

Selvfølgelig gik *Knud Rasmussen* ikke hjem; han gik direkte til *Porsild*, der var gået i seng. Og der fortalte han den strenge videnskabsmand om, hvad han selv - *Aladdin-studenten* - hade udrettet. Han forklarede den anden, hvad han hade sagt, hvad der nu skulle siges til justitsråden, og hvad der så siden skulle ske for at få det hele i orden.

Da glimtede en tåre i *Morten Porsilds* øjne. Han var alle dage en sentimental mand med et hjerte for alle andre, der trængte til hjælp. Og her kom en ung springfyr, som *Porsild* kun kendte flygtigt, og rakte ham selv entrebillet til den station, som var hans kongstanke. Han forudså, at den anden legende led hade formået det, han selv aldrig ville have kunnet opnå. *Porsild* var bevæget av glæde og tak. Og han greb *Knud Rasmussens* hænder og sae, at dette skulle han aldrig glemme ham. - Næste dag gik han til justitsråd *Holck*. Fra ham gik han med 35.000 kroner, og en sådan mand slog man ikke ned i de dage. Hans planer hade fået en start, folketinget var bleven lydhørt, og *Den Danske Arktiske Station* på Disko blev oprettet. Dens senere betydning for dansk forskning kan andre fortælle om. Men begyndelsen bør kendes. *Knud Rasmussen* selv har aldrig omtalt dette undtagen over for venner. Han var så rig på gerninger, hans skål var altid fyldt med hjælpende godhed. Dette var en av hans mange fortjenester av Grønland og Danmark. Det fortjener at vides og mindes nu ved jubilæet.